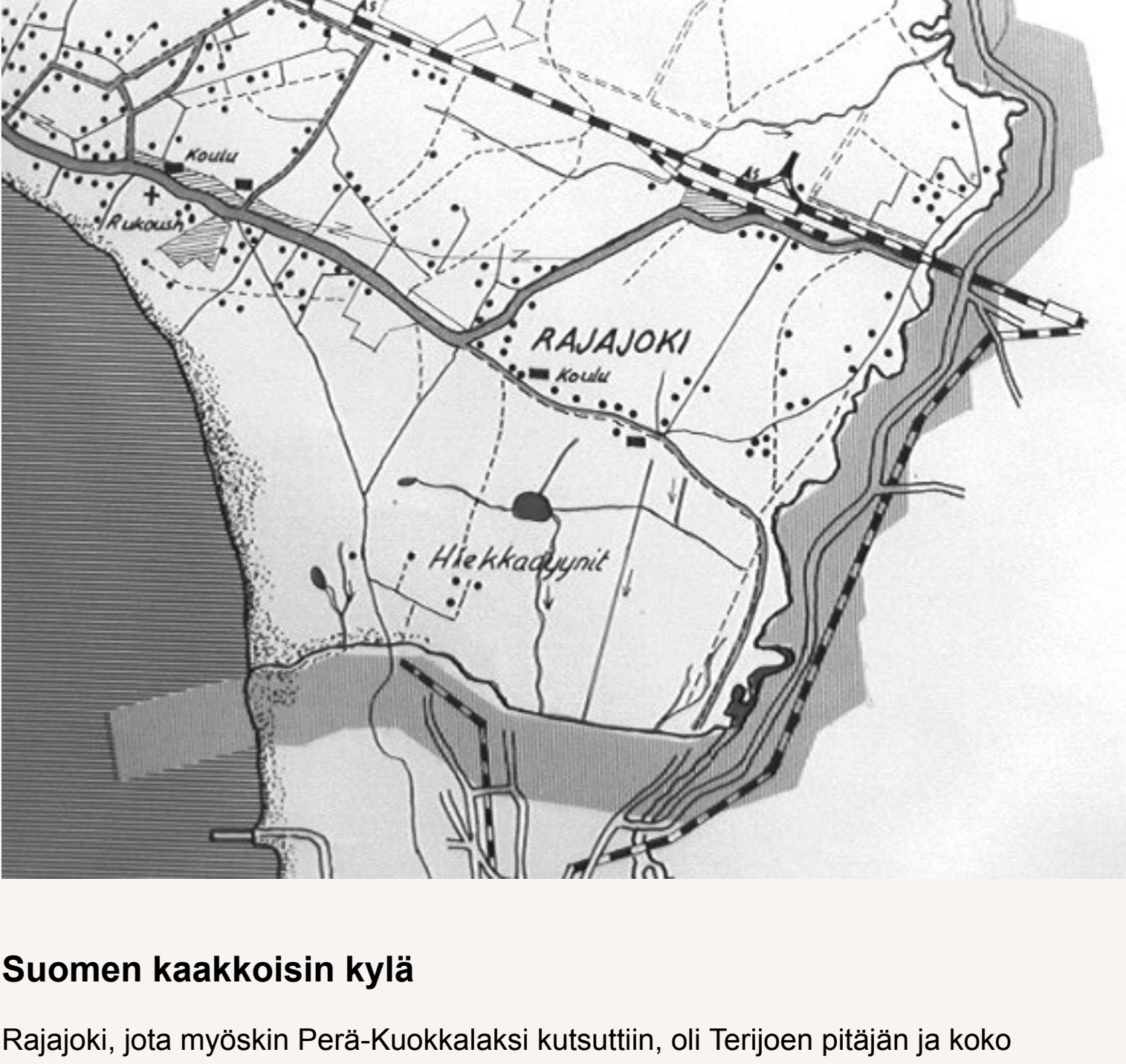

[Terijoki](#)

Rajajoki, ripaus tiivistettyä historiaa

Eero Rautanen

Suomen kaakkoisin kylä

Rajajoki, jota myöskin Perä-Kuokkalaksi kutsuttiin, oli Terijoen pitäjän ja koko Suomenkin kaakkoisin kylä, rajoittuen lännessä Ollilan kylään, etelässä Suomenlahteen, sekä idässä ja pohjoisessa valtakunnan rajana olleeseen Rajajokeen. Valtakunnan rajan välitön läheisyys ja sen vaihtelut eri aikakausina toivat oman leimansa rajakylän elämään. Rajajoelta oli matkaa Terijoen keskustaán 18 km, Viipuriin 96 km ja Pietariin 35 km.

Raja Rajajoelle vuonna 1323

1000-luvun alussa, jolloin Suomi oli vielä heimoasteella, sen sivuilla olevat valtakunnat Ruotsi ja Novgorod pyrkivät laajentamaan vaikutustaan sen alueelle. Pitkien sotavaiheiden jälkeen solmittiin vuonna 1323 Pähkinäsaaren rauha, joka oli ensimmäinen kirjallinen sopimus jolla vahvistettiin Ruotsin ja Novgorodin välinen raja kulkemaan Rajajoessa.

Vähitellen Suomesta tuli yhä kiinteämpi osa Ruotsia mutta suomalaista asutusta levisi Pähkinäsaaren rajan yli toisellekin puolelle, josta jatkuvat rajakiistat haittasivat yhteiskunnallistakin kehitystä.

Vuonna 1595 solmitussa Täyssinän rauhassa raja Karjalan kannaksen osalta säilyi samana kuin aikaisemminkin, mutta vuonna 1617 solmitussa Stolbovan rauhassa Ruotsi laajensi alueitaan aina Suomenlahden eteläpuolelle saakka.

Pietari Suuren johdolla aloitettiin Venäjän menetetyn aseman palauttaminen, Uudenkaupungin rauhassa vuonna 1721 ja Turun rauhassa vuonna 1743 Venäjä siirsi rajansa takaisinpäin aina Kymijoenle saakka.

1800-luvun alkupuolella Venäjän keisari Aleksanteri I ja Ranskan Napoleon ehdottivat Ruotsille yhteistä Englantiin kohdistettua mannermaasulkemus -sopimusta. Ruotsin kieltäytyttyä ehdotuksesta, Venäjä hyökkäsi Suomeen vuonna 1807 ja valloitti sen. Haminan rauhassa syyskuussa 1809 Suomi siirtyi kokonaisuudessaan Venäjän yhteyteen ja autonomian aikana, vuonna 1812, vanha-Suomikin liitettiin takaisin muuhun Suomeen.

Suomen itsenäistyttyä, vuonna 1917 valtakunnan raja pysyi edelleenkin Rajajoessa ja sen jatkeena olevassa Ruostekanavassa.

Pietari tärkein kauppapaikka

Pietari oli ennen Suomen itsenäistymistä rajajokelaistenkin tärkein kauppapaikka. Sinne toinen puoli kuluyhteydet, esim. parhaana huvila-asutus aikana, ennen ensimmäistä maailmansotaa kulki Pietarin ja Terijoen välillä lähes 40 junavuoroa vuorokaudessa.

Maanteitse vietiin hevosilla elintarvikkeita, polttopuita ym. kauppatavaraa Pietariin ja hevostyöryi oli yleisin kuljetusmuoto myöskin huvila-asukkaiden muuttokuormille. Huviloita oli silloin huomattava määrä mm. Dyynin alueella.

Rajaa muutetaan kivääritehtaan vuoksi

Aikanaan Rajajoki oli hiljaiseloa elävä, pikkutiloja käsittävä kyläyhteisö, mutta vuonna 1714 oli Rajajoen alueeseen kuuluvaan Systerbäckiin perustettu venäläisten ase- ja ankkuritehdas (Systerbäckin kivääritehdas). Tehdas sai tarvitsemansa työvoiman, sekä tehtaan polttoaineksi puuhiiltä sille alistetulta suomenpuoleiselta alueelta.

Tehtaan tonttialueesta kuului kuitenkin Siestarjoen pohjoispuoli Rajajoen alueeseen ja joen toinen puoli kuului Venäjälle, Pietarin kuvernementtiin. Erilaisten neuvottelujen jälkeen keisari määräsi 4.2.1864, että Rajajoen ase tehtaan alue liitettäisiin Pietarin kuvernementtiin erinäisin aluekorvauslupauksin. Rajajoki ja Suomi menetti näin 14 neliokilometrin laajuisen maa-alueen Venäjälle, mutta korvauksen saanti unohtui.

Suomen itsenäistyttyä raja säilyi Ruostekanavassa, mutta Tarton rauhassa 1920 edustajamme ottivat esille Systerbäckin alueen korvauslupauksen, joka tuottikin tuloksen ja näin Suomi sai korvauksena Venäjältä Petsamon alueen, jonka nikkelinkaukuisista ei silloin ollut tietoakaan.

Rautatie tuo turistit

Helsinki - Pietari rautatien valmistuminen vuonna 1870 oli pristysruiske Rajajoenkin talouselämälle ja tämän jälkeen alkanut huvila-asutuksen kasvu muutti koko paikkakunnan elämänmenoa. Maanviljelyksestä aikaisemmin saatu toimeentulo laantui huvila-asutuksen aikana. Parempaan tulokseen pääsi rakentamalla sopiviin paikkoihin huviloita vuokrattavaksi kesäasukkaille ja puuhailemalla vaikka ajurin ammatissa.

Ulkolaisia kesävieraita oli Terijoella parhaaseen aikaan, ennen vuotta 1914, jopa 140.000 henkeä.

Raja sulkeutuu

Suomen itsenäistyttyä huvilaelämä tyrehtyi ja seurauksena oli ankara taloudellinen pulakausi, jonka torjumiseksi oli pakko kohentaa omaa maatalouden tuotantoa ja investoitava metsistä pääomaa. Maatalouden kehitys olikin erittäin nopeaa 1930-luvun lopulle tultaessa.

Vuosina 1918-25 myytiin liki puolet huviloista siirrettäväksi muualle Suomeen.

Vaikka rautatie Rajajoelle oli valmistunut jo 1870, valmistui Rajajoen asema omaan käyttöön vasta 1.12.1917. Sitä ennen se oli maailmansodan aikana venäläisten sotasaaralana. Tämä arkkitehti Bruno Granholm suunnittelema, aikaisemmista asemarakennustyypeistä täysin poikkeava rakennus oli Suomen kauneimpia asemarakennuksia.

Tässä Rajajoen asemarakennuksessa pidettiin mm. Suomen ja Venäjän väliset rauhanneuvottelut, jotka johtivatkin Tarton rauhansopimukseen 11.12.1920. Samalla loppuivat myöskin rajalla ajoittain ilmenneet rauhattomuudet.

Itsenäisyyden aikana Rajajoki oli Karjalan kannaksen ainoa rajanylityspaikka, jonka mukanaan tuomat erilaiset toiminnot, niin rautatielaitos kuin rajavartiostokin antoivat oman leimansa kylän elämälle.

Itsenäistymisen jälkeisinä vuosikymmeninä 1920-30 luvuilla Rajajoen asema oli melkoinen toiminnan keskus. Matkustajajunia kulki Viipuriin useampi junapari päivässä ja kansainvälisessä liikenteessä yksi junapari päivässä välitti liikennettä Venäjälle. Varsinaisen turistiliikennehän siihen aikaan oli melko vähäistä, mutta todennäköisesti virkamatoilla olevien matkustajien joukosta erottui joskus hyvinkin monenlaisia kansallisuksia.

Venäjältä tuleva tavaraliikenne oli melko vilkasta. Kaikki venäläisissä tavaravaunuissa tullut tavara täytyi siirtokuormata Rajajoella suomalaisiin vaunuuihin eteenpäin kuljesta varten ja päinvastoin.

Rajajoki ja varsinkin rajan rautatiesilta olivat kotimaisten matkailijoiden suosittuja turistikohteita. Parhaina vuosina turistien kävijämäärä nousi jopa 40.000 - 50.000 henkilöön.

Puun uittoa Rajajoessa

Rajajoki oli jokena valtakunnan vuosisatainen raja itää vastaan (mm. 1323-1617 ja 1812-1940). Se alkoi Kivennavan - Raudun rajalta Kuuritsan suolta, noin 60 kilometriä Rajat sulkeuduttua yhteys joen yli katkesi kertaheittolla. Monet perheet, joiden kodit olivat työ- ym. tehtävien johdosta jokinajan Venäjän puolella, joutuivat jättämään kotinsa ja omaisuutensa sinne ja heidän oli tultava salateitse Suomen puolelle. Rajan taakse jäänyt suomalainen väestö (inkeriläiset) joutui Stalinin aikana kokemaan vainon ajat kaikessa karneudessaan.

Joki toimi myöskin puutavaran uittoväylänä niin suomalaisille kuin venäläisillekin. Joen yläjuoksulta uittivat ensin venäläiset sahatukkeja Kuttermannin sahalle, joka sijaitsi Korotniekan peltojen kohdalla. Venäläisten tukkien mentyä ohi rautatiesillan alkoi suomalaisten propsien uittoa olesse. Puomit seisauttavat propsimat välittömästi rautatiesillan pohjoispuolella olevalle nostopaikalle, josta ne hinattiin pienoisrataa myöten mäkeä ylös rautatien varteen, rautateiden edelleen kuljetettavaksi.

Propsien nostopaikan kohdalla on ollut ennen Suomen itsenäistymistä ylikulkusilta, jonka tukkipylväiden jäännöksiä on vieläkin Suomenpuoleisella rannalla nähtävissä. Nyt venäläiset ovat rakentaneet isot maantiesillat rautatien sekä etelä- että pohjoispuolelle.

Suomalaista asutusta Rajajoen molemmiin puolin

Ennen Suomen itsenäistymistä oli joen molemmiin puolin olevissa kylissä, Rajajoella, Valkeasaarella, Retukylässä ja Systerbäckissäkin ollut asutus pääosin suomalaista. Rajan sulkeuduttua yhteys joen yli katkesi kertaheittolla. Monet perheet, joiden kodit olivat työ- ym. tehtävien johdosta jokinajan Venäjän puolella, joutuivat jättämään kotinsa ja omaisuutensa sinne ja heidän oli tultava salateitse Suomen puolelle. Rajan taakse jäänyt suomalainen väestö (inkeriläiset) joutui Stalinin aikana kokemaan vainon ajat kaikessa karneudessaan.

Rauhan vuosina eläminen rajan välittömässä läheisyydessä oli aivan normaalia elämää, ilman mitään rajoituksia tai uhkia, vaikka muualta tulleet henkilöt sitä huikan kartoivatkin. Rajaseudun asukkaille se oli luonnollinen olotila, joki on rajana ja sillä hyvä. Rajan välittömässä läheisyydessä oli rauhallisinta asua. Vuoden 1939 kesällä alkoi näkyä naapurin puolella varustautumisen merkkejä, mutta kukaan ei uskonut että sota voisi sytyä. Evakkojen lähtökin lokakuun alkupuolella oli kuin lomallelähtö muutamaksi viikoksi ja sitten paluu takaisin kotiin, mutta se evakossa olo on jatkunut vielä tänäkin päivänä.

Sodat tuhosivat Rajajoen alueen

Sotien aikana tuhoutuivat kaikki rakennukset Rajajoen alueelta, joten vanhoista paikoista löytyy vain jortakin raunioita osia ja paikoin sodanaikaisia juoksuhaudan jäänteitä maastossa.

Venäläisten vilkas rakennustoiminta on keskittynyt entisen kyläkeskuksen ulkopuolelle, kuten Dyynin hotellin merenn rantaan, entisen kylätien pohjoispuolella oleville peltoalueille aina rautatien tuntumaan saakka ja laaja omakotialue rautatien pohjoispuolella. Vanhan kylätien paikalle on rakennettu Terijoen - Pietarin välinen maantie, sekä uusi maantie Systerbäckin vanhaa rautatiepohjaa myöten Rajajoen asemaseudun ohitse Terijoelle ja Kivennavalle. Entinen Dyynin tienhaarasta Rajajoen asemalle mennyt tie palvelee nyt uuden asutusalueen liikennettä. Muut entiset paikallistiet ovat hävinneet täysin maastosta.

Terijoen kylät:

[Haapala](#)
[Kellomäki](#)
[Keskikylä](#)
[Käkösenpää](#)
[Ollinpää](#)
[Puhtula ja Koivikko](#)
[Rajajoki](#)
[Tyrisevä](#)

» [Rajajoki, ripaus tiivistettyä historiaa](#)

» [Rajajoki jokena](#)

» [Rajajoen rautatieasema](#)